

Beden Eğitimi Öğretmen Adaylarının Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi: Batı Karadeniz Örneği

İsa DOĞAN¹Pınar KARACAN DOĞAN²Numan Bahadır KAYIŞOĞLU¹¹ Karabük Üniversitesi, Hasan Doğan Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu, KARABÜK² Gazi Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, ANKARA

Özet

Bu araştırmada beden eğitimi öğretmen adaylarının saldırganlık düzeylerinin belirlenmesi ve saldırganlıklarının bazı demografik özelliklerine göre değişim gösterip göstermediği incelenmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda Batı Karadeniz Bölgesi'nde öğrenim gören beden eğitimi öğretmen adayları evren olarak tanımlanmış ve evrenin tamamına ulaşılması amaçlanmıştır. Araştırma kapsamında 508 öğretmen adayının görüşleri alınmıştır. Tarama modelinde yürütülen çalışmada öğretmen adaylarından bilgiler, kişisel bilgi formu ve saldırganlık ölçeği ile toplanmıştır. Verilerin analizinde betimsel istatistikler, fark testleri ve korelasyon katsayısından yararlanılmıştır. Araştırmanın sonucunda beden eğitimi öğretmen adaylarının saldırganlık düzeylerinin ortalama düzeyde olduğu belirlenmiştir. Aynı zamanda erkek öğretmen adaylarının kadın öğretmen adaylarına göre; aylık geliri yüksek olan öğretmen adaylarının düşük olan öğretmen adaylarına göre saldırganlık düzeylerinin daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra beden eğitimi öğretmen adaylarının saldırganlık düzeyleri ile en yüksek ilişkilerin fiziksel saldırganlık ve öfke düzeyleri arasında hesaplandığı saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Beden Eğitimi, Öğretmen Adayı, Batı Karadeniz Bölgesi, Saldırganlık

Orijinal Makale

Yayın Bilgileri

Gönderi Tarihi: 31.05.2017

Kabul Tarihi: 27.07.2017

Yayın Tarihi: 25.09.2017

Sorumlu Yazar

e-mail: isadogan@karabuk.edu.tr

Investigation of Aggression Levels of Physical Education Teacher Candidates: Western Black Sea Sample

Abstract

In this study, it was aimed to determine the aggression levels of physical education teacher candidates and whether aggression levels are changing according to some demographic characteristics. In this direction, physical education teacher candidates studying in the Western Black Sea Region are defined as universes and aimed to reach the whole of the universe. Within the scope of the research, opinions of 508 teacher candidates were taken. In the study carried out in the screening model, information from teacher candidates was collected through personal information form and aggression scale. In the analysis of the data, descriptive statistics, difference tests and correlation coefficient were used. As a result of the research, it was determined that the aggressiveness levels of the physical education teacher candidates are on average level. At the same time, it was determined that the male teacher candidates had higher levels of aggression compared to the female teacher candidates, and the higher the monthly income, the higher the level of aggression than the lower teacher candidates. It was also found that the highest relations between aggression levels of physical education teacher candidates were calculated between physical aggression and anger levels.

Keywords: Physical Education, Teacher Candidate, Western Black Sea Region, Aggression

Original Article

Article Info

Received: 31.05.2017

Accepted: 27.07.2017

Published: 25.09.2017

Corresponding Author

e-mail: isadogan@karabuk.edu.tr

Giriş

İnsan var oluşundan itibaren başka insanlara ihtiyaç duymuş ve çevresiyle etkileşim içine girmiştir ve bu süreçle birlikte iyi ilişkilerin yanı sıra saldırganlık eğilimi de ortaya çıkmaya başlamıştır. Karmaşık bir yapıya sahip olan saldırganlık eyleminin bireyin kendisine ve çevresine zarar verdiği belirlendiğinden saldırganlık kavramının araştırılması gerekli olmuş ve bu konuda yapılmış birçok çalışma bulunmaktadır.

Tuzgöl (1998) saldırganlık kavramını kişilerin isteyerek ya da istemeyerek başkalarına zarar vermek şeklinde tanımlamaktadır. Kağıtçıbaşı (2005) saldırganlık davranışında esas olanın niyet olduğuna vurgu yapmakta ve saldırganlık eyleminin zarar verme niyeti taşıması gerektiğini ifade etmektedir. Neden ve sonuçları dikkate alındığında saldırganlık; “bireylerin kendisini korumak ya da başkasına zarar vermek amacıyla kendisine ya da kendisinden başka canlı ve/veya cansız varlıklara uyguladığı eylemlerin tamamı” olarak tanımlanabilir.

Saldırganlık üzerinde yapılan çalışmaların okul öncesindeki dönemdeki çocuklarla başlayarak ilköğretim, ortaöğretim, yükseköğretim öğrencileriyle de gerçekleştirildiği belirlenmiştir. Aynı zamanda yetişkin bireylerin de saldırganlık eğilimlerinin de çalışmaları mevcuttur (Tuzgöl, 2000; Peker, 2015; Öztürk ve Tavas, 2016; Koç ve Kavas, 2015; Yaralı ve Özkan, 2016). Bu doğrultuda saldırganlığı belli bir yaş dönemini içermediği, insanların hayatlarının her kademesinde maruz kaldığı ya da gerçekleştirdiği bir davranış olarak tanımlamak gerekmektedir.

Saldırganlık üzerinde gerçekleştirilen ilk çalışmalar fiziksel saldırganlık üzerine odaklansa da zamanla saldırganlığın farklı boyutları olduğu ortaya konulmuştur. Fiziksel ya da sözel saldırganlık, aktif ya da pasif saldırganlık, doğrudan ya da dolaylı saldırganlık olmak üzere üç boyut içerisinde değerlendirilen saldırganlık (Buss ve Perry, 1992), Madran (2012) tarafından fiziksel ve sözel saldırganlık ayrılarak fiziksel saldırganlık, sözel saldırganlık, düşmanlık ve öfke olmak üzere dört boyutta incelenmiştir. Bu çalışmada saldırganlığı en geniş boyutlarıyla ele alan ve bu alanda bir ölçme aracı geliştiren Buss ve Perry'nin (1992) boyutları ele alınmıştır: fiziksel saldırganlık, sözlü saldırganlık, öfke, düşmanlık ve dolaylı saldırganlık. Fiziksel saldırganlık vurma, tekmeleme, bıçaklama, ateşli silahlarla yaralama, sert bir şekilde itme, nesne fırlatma, pencere çarpma, cam kırma ve yangın çıkarma gibi eylemleri içermektedir (Moeller, 2001).

Eğitim sisteminin temelinde öğrencilere istendik davranış kazandırma amacı yer almaktadır. Sorunlarıyla başa çıkabilen, kendisini tanıyabilen, kendisine ve

çevresine zarar vermeyen, hatta vermeyi düşünmeyen bireylerin yetiştirilmesi istenmektedir. Sosyal öğrenme modeline göre bireyler, saldırganlık davranışını sosyal yollarla rol model aldığı kişilerle edinebilirler (Bandura, 1989).

Weinberg ve Gould (2011) günümüz eğitim kurumlarının en önemli sorunlarından biri olarak şiddeti vurgulamaktadır. Öyle ki okullarda sürekli artan şiddet sorunu kontrol edilmesi ve tedbir alınması gereken olguların başında gelmektedir. Yumruk yumruğa kavga bile yeterince kötüyken, gitgide şiddetin dozu artmakta, daha fazla çocuk okula silah ve bıçakla gelerek anlaşmazlıkların üstesinden gelebilmek için kullanmaktadır. Çocuklara şiddet içermeyen çatışma çözümlene becerileri öğretilmelidir. Bu konuda görev öğretmenlere düşmekte ve öğretmenlerin saldırganlık eğilimleri de önem arz etmektedir (Akt.: Şahin ve Abakay, 2015).

Bu bilgilerden hareketle araştırmada beden eğitimi öğretmen adaylarının saldırganlık düzeylerinin belirlenmesi ve öğretmen adaylarının demografik özelliklerine göre saldırganlık düzeylerinin değişimi incelenmiştir. Bu konuya değinen Bostan ve Kılıçgil (2008) çalışmalarında beden eğitimi öğretmen adayları ile diğer branşlardaki öğretmen adaylarının saldırganlıklarını karşılaştırmıştır. Araştırma sonucunda beden eğitimi öğretmen adaylarının saldırganlık düzeylerinin daha yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma kapsamında daha derinlemesine inceleme yapılabilmesi amacıyla tek bir coğrafi bölge üzerine odaklanılmıştır. Bu doğrultuda araştırmada şu sorulara cevap aranmıştır:

Problem Cümlesi: Batı Karadeniz Bölgesi'nde öğrenim gören beden eğitimi öğretmen adaylarının saldırganlıkları ne düzeydedir?

- Batı Karadeniz Bölgesi'nde öğrenim gören beden eğitimi öğretmen adaylarının fiziksel saldırganlıkları, sözlü saldırganlıkları, öfkeleri, düşmanlıkları, dolaylı saldırganlıkları ve genel saldırganlıkları ne düzeydedir?
- Batı Karadeniz Bölgesi'nde öğrenim gören beden eğitimi öğretmen adaylarının saldırganlıkları demografik özelliklerine göre değişiklik göstermekte midir?
- Batı Karadeniz Bölgesi'nde öğrenim gören beden eğitimi öğretmen adaylarının fiziksel saldırganlık, sözlü saldırganlık, öfke, düşmanlık, dolaylı saldırganlık ve genel saldırganlık düzeyleri arasında nasıl bir ilişki bulunmaktadır?

Yöntem

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın modeline, evren ve örnekleme, veri toplama araçlarına, verilerin toplanmasına ve çözümlenmesine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma kapsamında Batı Karadeniz Bölgesi'nde öğrenim gören beden eğitimi öğretmen adaylarının saldırganlık düzeylerinin belirlenmesi amaçlandığından araştırma genel tarama modeline örnektir. Tarama araştırmaları geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır (Karasar, 2008). Fraenkel ve Wallen (2009) tarama araştırmalarının asıl amacının bir gruba ait özelliklerin betimlenmesi olduğunu ifade etmektedir. Bu çalışmada da beden eğitimi öğretmen adaylarında var olan saldırganlık düzeylerinin olduğu gibi ortaya çıkarılması amaçlanmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Batı Karadeniz Bölgesi'ndeki illerde yer alan üniversitelerin beden eğitimi ve öğretmenliği bölümünde öğrenim gören beden eğitimi öğretmeni adayları oluşturmaktadır. Araştırmaya ilgili üniversitelerde öğrenim gören toplam 508 beden eğitimi öğretmen adayı katılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmaya katılan beden eğitimi öğretmen adaylarının cinsiyetlerine, yaşlarına, öğrenim gördükleri sınıf düzeyine, annesinin ve babasının eğitim durumuna, aylık gelirine yönelik bilgilerin edinilebilmesi için kişisel bilgi formu hazırlanmıştır.

Saldırganlık Ölçeği

Araştırma kapsamında beden eğitimi öğretmen adaylarının saldırganlık düzeylerini tespit etmek amacıyla Buss ve Perry (1992) tarafından geliştirilen Can (2002) tarafından Türkçeye uyarlaması gerçekleştirilen Saldırganlık Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek 5'li likert tipinde derecelendirilmiş 34 maddeden oluşmaktadır ve maddeler beş boyutta toplanmaktadır. Ölçek içerisinde yer alan 19. madde ölçek için olumsuz bir ifade gösterdiğinden ters kodlanarak işleme alınmaktadır.

Tablo 1. Saldırganlık ölçeği maddelerine ilişkin genel bilgiler

Alt boyutlar	Maddeler	Alınabilecek puanlar	Normal değerler
Fiziksel Saldırganlık	8, 10, 11, 17, 23, 24, 25, 27	8-40	
Sözlü Saldırganlık	1, 4, 6, 20, 26	5-25	5 üzerinden
Öfke	3, 7, 12, 16, 19, 22, 29, 32	8-40	2,5-3,5
Düşmanlık	2, 5, 9, 21, 28, 31, 33	7-35	
Dolaylı saldırganlık	13, 14, 15, 18, 30, 34	6-30	
Saldırganlık (toplam)	1-34	34-170	

Can (2002) tarafından gerçekleştirilen geçerlik güvenirlik çalışmasında Cronbach alfa katsayısı 0,95 olarak bulunmuştur. Test-tekrar test bağıntısı $r=0.482-0.760$ olup alt ölçekler açısından fiziksel $r=0.847$; sözel $r=0.696$; öfkede $r=0.746$; düşmanlıkta $r=0.810$, dolaylı saldırganlıkta $r=0.857$; toplam saldırganlıkta $r=0.857$ olarak hesaplanmıştır. Bu araştırma kapsamında hesaplanan cronbach alfa katsayısı genelde 0,894, fiziksel saldırganlık 0.811; sözlü saldırganlık 0.614; öfke 0.675; düşmanlık 0.663; dolaylı saldırganlık 0.674 olarak bulunmuştur.

Verilerin Analizi

Öğretmen adaylarının demografik özelliklerine göre saldırganlık düzeylerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla ilişkisiz ölçümlerde t testi, tek yönlü varyans analizi, çoklu karşılaştırma LSD testi, Krusal Wallis testi hesaplanmıştır. Anlamlılık için $p<0.05$ olarak belirlenmiştir. Beden eğitimi öğretmen adaylarının saldırganlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla pearson korelasyon katsayısı hesaplanmıştır. Sonuçlar tablolaştırılarak yorumlanmıştır.

Bulgular

Tablo 2. Beden eğitimi öğretmen adaylarının saldırganlık düzeylerine yönelik hesaplanan betimsel istatistikler

Ölçek boyutları	N	En düşük	En yüksek	\bar{X}	SS
Fiziksel Saldırganlık	508	8.00	40.00	19.58	7.14
Sözlü Saldırganlık	508	5.00	25.00	13.76	4.12
Öfke	508	8.00	39.00	21.81	5.98
Düşmanlık	508	7.00	33.00	18.79	4.91
Dolaylı saldırganlık	508	6.00	30.00	14.30	4.50
Saldırganlık (toplam)	508	38.00	164.00	88.24	21.54

Tablo 2’de yer alan bilgiler doğrultusunda araştırmaya katılan beden eğitimi öğretmen adaylarının genel saldırganlık puanlarının (5 üzerinden 2,6) orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların; sözlü saldırganlık, düşmanlık ve öfke boyutlarına ait puan ortalamalarının orta düzeyde bununla birlikte dolaylı saldırganlık ile fiziksel saldırganlık puanlarının daha düşük düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3. Beden eğitimi öğretmen adaylarının demografik özelliklerine göre fiziksel saldırganlık düzeylerine ilişkin hesaplanan fark testi sonuçları

Değişkenler	Kategoriler	N	$\bar{X} \pm SS$	Fark testi	Anlamlı fark
Cinsiyet	Kadın	208	18.17±7.03	$t_{(506)}=3.757$ p=0.000	Erkek>Kadın
	Erkek	300	20.56±7.07		
Yaş	16-20	186	18.97±7.28	$t_{(506)}=1.482$ p=0.139	---
	21-34	322	19.94±7.05		
Sınıf düzeyi	1	137	19.89±7.74	$F_{(3,504)}=1.039^*$ p=0.375	---
	2	199	18.91±6.70		
	3	114	19.99±6.78		
	4	58	20.38±7.79		
Anne eğitim düzeyi	Hiç okula gitmemiş	53	19.11±6.52	$F_{(4,503)}=2.597$ p=0.036	İlkokul<ortaokul, lise
	İlkokul	200	18.45±6.81		
	Ortaokul	121	20.70±7.60		
	Lise	98	20.40±7.15		
Baba eğitim düzeyi	İlkokul	158	18.74±6.73	$F_{(3,492)}=2.759$ p=0.042	Üniversite> ilkokul, ortaokul
	Ortaokul	114	19.53±7.03		
	Lise	160	19.93±7.54		
	Üniversite	64	21.72±7.05		
Aylık geliri (TL)	500-1000	70	17.67±7.21	$F_{(3,504)}=4.707$ p=0.003	500-1000<2000-3000, 3000+ 3000 +>1000-2000
	1000-2000	200	18.92±7.02		
	2000-3000	151	20.34±6.69		
	3000 ve üzeri	87	21.36±7.66		

*ilişkisiz ölçümlerde t testi, **tek yönlü varyans analizi

Tablo 3’teki bilgiler incelendiğinde, beden eğitimi öğretmen adaylarının fiziksel saldırganlık alt boyutunda cinsiyet değişkeninde erkek katılımcılar, anne/baba eğitim düzeyi değişkeninde annesi ortaokul ve lise mezunu, babası üniversite mezunu olan katılımcılar ve aylık gelir değişkenine göre yüksek geliri olan katılımcılar lehine anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir.

Tablo 4. Beden eğitimi öğretmen adaylarının demografik özelliklerine göre sözlü saldırganlık düzeylerine ilişkin hesaplanan fark testi sonuçları

Değişkenler	Kategoriler	N	$\bar{X} \pm SS$	Fark testi	Anlamlı fark
Cinsiyet	Kadın	208	12.77±4.11	$t_{(506)}=4.594$ p=0.000	Erkek>Kadın
	Erkek	300	14.45±4.00		
Yaş	16-20	186	13.46±3.94	$t_{(506)}=1.253$ p=0.139	---
	21-34	322	13.94±4.22		
Sınıf düzeyi	1	137	14.09±4.00	$F_{(3.504)}=1.303$ p=0.273	---
	2	199	13.35±4.11		
	3	114	13.82±4.05		
	4	58	14.29±4.53		
Anne eğitim düzeyi	Hiç okula gitmemiş	53	13.72±3.85	$F_{(4.503)}=0.519$ p=0.722	---
	İlkokul	200	13.79±4.07		
	Ortaokul	121	14.02±4.46		
	Lise	98	13.29±3.92		
	Üniversite	36	14.14±4.23		
Baba eğitim düzeyi	İlkokul	158	13.80±4.02	$F_{(3.492)}=1.963$ p=0.119	---
	Ortaokul	114	13.92±4.18		
	Lise	160	13.29±3.94		
	Üniversite	64	14.73±4.45		
Aylık geliri (TL)	500-1000	70	12.77±3.71	$F_{(3.504)}=2.293$ p=0.077	---
	1000-2000	200	13.64±4.07		
	2000-3000	151	14.05±4.20		
	3000 ve üzeri	87	14.37±4.32		

*ilişkısiz ölçümlerde t testi, **tek yönlü varyans analizi

Tablo 4 incelendiğinde, araştırmaya katılan beden eğitimi öğretmen adaylarının cinsiyetlerine göre sözlü saldırganlık düzeylerinin anlamlı bir değişiklik gösterdiği tespit edilmiştir ($t_{(506)}=4.594$; $p<0.05$). Bu farklılık erkek öğretmen adaylarının kadın öğretmen adaylarına göre sözlü saldırganlıklarının daha yüksek düzeyde olmasından kaynaklanmaktadır.

Tablo 5. Beden eğitimi öğretmen adaylarının demografik özelliklerine göre öfke düzeylerine ilişkin hesaplanan fark testi sonuçları

Değişkenler	Kategoriler	N	$\bar{X} \pm SS$	Fark testi	Anlamlı fark
Cinsiyet	Kadın	208	21.63±5.97	$t_{(506)}=0.541$ p=0.589	---
	Erkek	300	21.93±6.00		
Yaş	16-20	186	20.99±6.12	$t_{(506)}=2.336$ p=0.020	21-34>16-20
	21-34	322	22.28±5.86		
Sınıf düzeyi	1	137	21.65±6.32	$F_{(3.504)}=0.718^*$ p=0.542	---
	2	199	21.46±5.46		
	3	114	22.39±5.97		
	4	58	22.22±6.89		
Anne eğitim düzeyi	Hiç okula gitmemiş	53	21.77±6.69	$F_{(4.503)}=0.939$	---
	İlkokul	200	21.39±5.73		

	Ortaokul	121	22.60±6.30	p=0.441	
	Lise	98	21.97±6.09		
	Üniversite	36	21.06±4.80		
Baba eğitim düzeyi	İlkokul	158	21.77±5.91	F _(3.492) =0.536 p=0.658	---
	Ortaokul	114	21.46±6.02		
	Lise	160	21.81±6.07		
	Üniversite	64	22.63±5.58		
Aylık geliri (TL)	500-1000	70	20.76±6.43	F _(3.504) =1.507 p=0.212	---
	1000-2000	200	21.54±6.09		
	2000-3000	151	22.38±5.72		
	3000 ve üzeri	87	22.28±5.75		

*ilişkısiz ölçümlerde t testi, **tek yönlü varyans analizi

Tablo 5'te yer alan bilgilere göre öfke düzeyi alt boyutunda sadece yaş değişkeninde anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir ($t_{(506)}=2.336$; $p<0.05$). Ortalama puanlar incelendiğinde 21-34 yaşındaki öğretmen adaylarının (22.28 ± 5.86) 16-20 yaşındakilere göre (20.99 ± 6.12) öfke düzeylerinin anlamlı bir şekilde daha yüksek düzeyde olduğu saptanmıştır.

Tablo 6. Beden eğitimi öğretmen adaylarının demografik özelliklerine göre düşmanlık düzeylerine ilişkin hesaplanan fark testi sonuçları

Değişkenler	Kategoriler	N	$\bar{X} \pm SS$	Fark testi	Anlamlı fark
Cinsiyet	Kadın	208	18.47±4.95	$t_{(506)}=1.201^*$ p=0.230	---
	Erkek	300	19.00±4.88		
Yaş	16-20	186	18.96±4.85	$t_{(506)}=0.598$ p=0.550	---
	21-34	322	18.69±4.96		
Sınıf düzeyi	1	137	19.19±4.97	F _(3.504) =0.813** p=0.487	---
	2	199	18.88±4.88		
	3	114	18.45±4.90		
	4	58	18.17±4.94		
Anne eğitim düzeyi	Hiç okula gitmemiş	53	18.68±5.27	F _(4.503) =2.718 p=0.029	İlkokul<ortaokul, üniversite
	İlkokul	200	18.10±4.83		
	Ortaokul	121	19.72±5.01		
	Lise	98	18.64±4.83		
	Üniversite	36	20.03±4.24		
Baba eğitim düzeyi	İlkokul	158	18.22±4.84	F _(3.492) =2.396 p=0.067	---
	Ortaokul	114	18.59±5.20		
	Lise	160	19.06±5.12		
	Üniversite	64	20.08±3.90		
Aylık geliri (TL)	500-1000	70	18.74±5.19	F _(3.504) =0.338 p=0.798	---
	1000-2000	200	18.56±5.18		
	2000-3000	151	19.09±4.70		
	3000 ve üzeri	87	18.83±4.47		

*ilişkısiz ölçümlerde t testi, **tek yönlü varyans analizi

Tablo 6'daki bilgilerde görüldüğü gibi araştırmaya katılan beden eğitimi öğretmen adaylarının cinsiyetlerine ($t_{(506)}=1.201$; $p>0,05$), yaşlarına ($t_{(506)}=0.598$;

$p>0.05$), sınıf düzeylerine ($F_{(3,504)}=0.813$; $p>0.05$), baba eğitim düzeylerine ($F_{(3,492)}=2.396$; $p>0.05$) ve aylık gelir düzeylerine ($F_{(3,504)}=0.338$; $p>0.05$) göre düşmanlık düzeylerinin anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Katılımcıların annelerinin eğitim düzeyine göre düşmanlık düzeylerinin anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($F_{(4,503)}=2.718$; $p<0.05$). LSD testi sonucunda annesi ilkökul mezunu olan öğretmen adaylarının (18.10 ± 4.83) annesi ortaokul (19.72 ± 5.01) ve üniversite (20.03 ± 4.24) mezunu olan öğretmen adaylarına göre düşmanlık düzeylerinin daha düşük olduğu saptanmıştır.

Tablo 7. Beden eğitimi öğretmen adaylarının demografik özelliklerine göre dolaylı saldırganlık düzeylerine ilişkin hesaplanan fark testi sonuçları

Değişkenler	Kategoriler	N	$\bar{X} \pm SS$	Fark testi	Anlamlı fark
Cinsiyet	Kadın	208	13.99 \pm 4.37	$t_{(506)}=1.293$ $p=0.197$	---
	Erkek	300	14.51 \pm 4.58		
Yaş	16-20	186	13.99 \pm 4.20	$t_{(506)}=1.166$ $p=0.244$	---
	21-34	322	14.47 \pm 4.66		
Sınıf düzeyi	1	137	13.90 \pm 4.43	$X^2_{(3)}=2.243^{**}$ $p=0.524$	---
	2	199	14.38 \pm 4.13		
	3	114	14.30 \pm 4.67		
	4	58	14.95 \pm 5.47		
Anne eğitim düzeyi	Hiç okula gitmemiş	53	13.87 \pm 3.86	$F_{(4,503)}=1.246^{***}$ $p=0.291$	---
	İlkokul	200	13.86 \pm 4.35		
	Ortaokul	121	14.72 \pm 4.63		
	Lise	98	14.63 \pm 4.64		
	Üniversite	36	15.03 \pm 5.22		
Baba eğitim düzeyi	İlkokul	158	13.90 \pm 4.19	$F_{(3,492)}=2.153$ $p=0.093$	---
	Ortaokul	114	14.22 \pm 4.81		
	Lise	160	14.34 \pm 4.55		
	Üniversite	64	15.58 \pm 4.48		
Aylık geliri (TL)	500-1000	70	13.43 \pm 4.90	$F_{(3,504)}=2.201$ $p=0.087$	---
	1000-2000	200	14.01 \pm 4.28		
	2000-3000	151	14.70 \pm 4.51		
	3000 ve üzeri	87	14.97 \pm 4.54		

*ilişkisiz ölçümlerde t testi, **Kruskal Wallis testi, ***tek yönlü varyans analizi

Tablo 7'de yer alan bilgiler doğrultusunda beden eğitimi öğretmen adaylarının cinsiyetlerine ($t_{(506)}=1.293$; $p>0.05$), yaşlarına ($t_{(506)}=1.166$; $p>0.05$), sınıf düzeylerine ($X^2_{(3)}=2.243$; $p>0.05$), anne eğitim düzeylerine ($F_{(4,503)}=1.246$; $p>0.05$), baba eğitim düzeylerine ($F_{(3,492)}=2.153$; $p>0.05$) ve aylık gelir düzeylerine ($F_{(3,504)}=2.201$; $p>0.05$) göre dolaylı saldırganlık düzeylerinin anlamlı bir değişiklik göstermediği saptanmıştır.

Tablo 8. Beden eğitimi öğretmen adaylarının demografik özelliklerine göre genel saldırganlık düzeylerine ilişkin hesaplanan fark testi sonuçları

Değişkenler	Kategoriler	N	$\bar{X} \pm SS$	Fark testi	Anlamli fark
Cinsiyet	Kadın	208	85.04±21.11	$t_{(506)}=2.805$ $p=0.005$	Erkek>Kadın
	Erkek	300	90.45±21.59		
Yaş	16-20	186	86.37±21.03	$t_{(506)}=1.485$ $p=0.138$	---
	21-34	322	89.31±21.79		
Sınıf düzeyi	1	137	88.72±22.70	$F_{(4,503)}=1.246^{**}$ $p=0.735$	---
	2	199	86.97±19.46		
	3	114	88.96±21.60		
	4	58	90.02±25.44		
Anne eğitim düzeyi	Hiç okula gitmemiş	53	87.15±22.01	$F_{(4,503)}=1.773$ $p=0.133$	---
	İlkokul	200	85.58±20.71		
	Ortaokul	121	91.76±22.52		
	Lise	98	88.93±21.85		
	Üniversite	36	90.86±20.23		
Baba eğitim düzeyi	İlkokul	158	86.43±20.59	$F_{(3,492)}=2.341$ $p=0.073$	---
	Ortaokul	114	87.71±22.10		
	Lise	160	88.44±22.64		
	Üniversite	64	94.73±19.24		
Aylık geliri (TL)	500-1000	70	83.37±22.75	$F_{(3,504)}=2.959$ $p=0.032$	500-1000<2000-3000, 3000 ve üzeri
	1000-2000	200	86.65±21.49		
	2000-3000	151	90.55±21.48		
	3000 ve üzeri	87	91.79±20.00		

*ilişkısiz ölçümlerde t testi, **Kruskal Wallis testi, ***tek yönlü varyans analizi

Tablo 8 incelendiğinde beden eğitimi öğretmen adaylarının cinsiyetlerine göre saldırganlık düzeylerinin anlamlı bir değişiklik gösterdiği saptanmıştır ($t_{(506)}=2.805$; $p<0.05$). Ortalama puanlar incelendiğinde erkek öğretmen adaylarının (90.45±21.59) kadın öğretmen adaylarına göre (85.04±21.11) saldırganlık düzeylerinin daha yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Beden eğitimi öğretmen adaylarının aylık gelir düzeylerine göre saldırganlık düzeylerinin anlamlı bir değişiklik gösterdiği saptanmıştır ($F_{(3,504)}=2.959$; $p<0.05$). Çoklu karşılaştırma LSD testi sonucunda aylık geliri 500-1000 TL olan öğretmen adaylarının (83.37±22.75), aylık geliri 2000-3000 TL olan (90.55±21.48), 3000 TL ve üzerinde olan (91.79±20.00) öğretmen adaylarına göre saldırganlık düzeylerinin daha düşük düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Tablo 9. Beden eğitimi öğretmen adaylarının saldırganlık boyutları ve genel saldırganlık düzeyleri arasındaki ilişkiler

Değişkenler	Değerler	Fiziksel saldırganlık	Sözlü saldırganlık	Öfke	Düşmanlık	Dolaylı saldırganlık	Genel saldırganlık (toplam)
Fiziksel saldırganlık	r						
	p						
	N	508					
Sözlü saldırganlık	r	.520					
	p	.000					
	N	508	508				
Öfke	r	.685	.543				
	p	.000	.000				
	N	508	508	508			
Düşmanlık	r	.502	.518	.631			
	p	.000	.000	.000			
	N	508	508	508	508		
Dolaylı saldırganlık	r	.574	.377	.583	.548		
	p	.000	.000	.000	.000		
	N	508	508	508	508	508	
Genel saldırganlık (toplam)	r	.856	.712	.875	.784	.759	
	p	.000	.000	.000	.000	.000	
	N	508	508	508	508	508	508

p**<0,01; p*<0,05

Tablo 9 incelendiğinde beden eğitimi öğretmen adaylarının genel saldırganlık düzeylerinin alt boyutları ile pozitif yönde ve yüksek düzeyde bir ilişki gösterdiği görülmektedir. Beden eğitimi öğretmen adaylarının saldırganlık alt boyutları arasındaki en yüksek ilişkinin fiziksel saldırganlık ile öfke arasında olduğu belirlenmiştir ($r=0.685$; $p<0.01$).

Tartışma ve Sonuç

Bu araştırmada Batı Karadeniz Bölgesinde öğrenim gören beden eğitimi öğretmen adaylarının saldırganlık düzeylerinin belirlenmesi, demografik özelliklerine göre saldırganlık düzeylerinin değişiminin tespit edilmesi ve saldırganlık düzeyi ile alt boyutlar arasındaki ilişkilerin hesaplanması amaçlanmıştır.

Araştırmanın sonucunda beden eğitimi öğretmen adaylarının fiziksel saldırganlık ve dolaylı saldırganlık ortalamalarının düşük düzeyde, sözlü saldırganlık, öfke, düşmanlık ve genel saldırganlıklarının ise orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Kurtyılmaz (2005) öğretmen adayları üzerine yaptığı çalışmada genel olarak saldırganlık düzeylerinin orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Diğer bir araştırmacı Baş (2010) çalışmasında katılımcıların fiziksel, sözlü, dolaylı ve genel saldırganlıkları ile öfke ve düşmanlıklarının genel olarak ortalama düzeyde olduğu saptanmıştır.

Yağışan (2013) ve Karataş (2012) üniversite öğrencilerinin öfke düzeylerinin diğer saldırganlık düzeylerinden daha yüksek olduğunu belirlemiştir. Bostan ve Kılıçgil (2008) beden eğitimi ve spor yüksekokulunda öğrenim gören öğrenciler ile diğer bölümlerde öğrenim gören öğrencileri karşılaştırdıkları çalışmalarında; beden eğitimi öğrencilerinin yıkıcı ve edilgen saldırganlıklarının daha yüksek düzeyde olduğunu belirlemiştir. İlgili literatürdeki sonuçlar çalışma ile paralellik göstermektedir. Katılımcıların cinsiyetlerine göre fiziksel saldırganlık, sözlü saldırganlık ve genel saldırganlık düzeylerinin anlamlı bir değişiklik gösterdiği; erkek öğretmen adaylarının kadın öğretmen adaylarına göre söz konusu saldırganlık düzeylerinin daha yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte öğretmen adaylarının öfke, düşmanlık ve dolaylı saldırganlık düzeylerinin cinsiyetlerine göre anlamlı bir değişiklik göstermediği tespit edilmiştir. Bu sonuçları benzer araştırmalar desteklemektedir (Kurtyılmaz, 2005; Takehiro ve ark.,1999; Baş, 2010).

Erkeklerin kadınlara göre saldırganlık düzeylerinin daha yüksek olması, toplum tarafından bireylere yüklenen cinsiyet rollerinden kaynaklı olabilir. Kadınlar şiddete başvurduklarında bu durum toplum tarafından ayıplanırken erkekler başvurduğunda bir övünç kaynağı olabilmektedir. Bu durum neticesinde erkeklerin saldırganlık düzeyleri kadınlara göre daha yüksek çıkmış olabilir. Tok'un (2001) geleneksel erkek üniversite öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin geleneksel kadın, geleneksel olmayan erkek ve kadın öğrencilerden daha yüksek hesaplaması, bu görüşü destekler niteliktedir.

Beden eğitimi öğretmen adaylarının yaşlarına göre öfke düzeylerinin anlamlı bir değişiklik gösterdiği; 21-34 yaşındaki öğretmen adaylarının 16-20 yaşındakilere göre öfke düzeylerinin daha yüksek düzeyde olduğu saptanmıştır. Bununla beraber öğretmen adaylarının fiziksel saldırganlık, sözlü saldırganlık, düşmanlık, dolaylı saldırganlık ve genel saldırganlık düzeylerinin yaşlarına göre anlamlı bir değişiklik göstermediği belirlenmiştir. Aksu (2013) ve Ateş'in (2005) çalışmalarında da yaş değişkeni ile saldırganlık geneli ve alt boyutlarında anlamlı farklılığa rastlanılmamıştır.

Araştırmaya katılan beden eğitimi öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri sınıf düzeyine göre fiziksel saldırganlık, sözlü saldırganlık, öfke, düşmanlık, dolaylı saldırganlık ve genel saldırganlık düzeylerinin anlamlı bir değişiklik göstermediği tespit edilmiştir. Bu sonuçlar Baş (2010) ve Tok'un (2001) araştırmalarıyla paralellik göstermektedir. Sonuçlardan hareketle sınıf değişkeninin saldırganlık geneli ve alt boyutlarında farklılık yaratmadığı söylenebilir.

Beden eğitimi öğretmen adaylarının annelerinin ve babalarının eğitim düzeyine göre fiziksel saldırganlık ve düşmanlık düzeylerinin anlamlı bir farklılık gösterdiği; genel olarak anne/baba eğitim düzeyi düşük olan bireylerin fiziksel saldırganlık ve düşmanlık düzeylerinin daha düşük olduğu belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının sözlü saldırganlık, öfke, dolaylı saldırganlık ve genel saldırganlık düzeylerinin ebeveyn eğitim düzeyine göre anlamlı bir değişiklik göstermediği saptanmıştır. Benzer sonuçlara Aksu (2013) de ulaşmış; ebeveyn eğitim düzeyi arttıkça öğrencilerin fiziksel saldırganlık düzeylerinin de artış gösterdiğini belirlemiştir. Anne ve babasının eğitim düzeyi düşük olan öğrencilerin ailesiyle daha fazla zaman geçirebildiği, isteklerini daha net anlatabildiği düşünüldüğünde öğrencilerin saldırganlık düzeylerinin daha düşük düzeyde belirlenmesi açıklanabilir.

Araştırma kapsamında görüşleri alınan beden eğitimi öğretmen adaylarının aylık gelirlerine göre fiziksel saldırganlık ve genel saldırganlık düzeylerinin anlamlı bir değişiklik gösterdiği, genel olarak aylık geliri düşük olanların söz konusu saldırganlıklarının daha düşük düzeyde olduğu saptanmıştır. Öğretmen adaylarının aylık gelirine göre sözlü saldırganlık, öfke, düşmanlık ve dolaylı saldırganlık düzeylerinin anlamlı bir değişiklik göstermediği belirlenmiştir. Bu sonuçlar (Baş, 2010; Tuzgöl, 1998; Aksu 2013) ilgili literatürle benzerdir.

Katılımcıların genel saldırganlık düzeyleri ile en çok öfke ve fiziksel saldırganlık düzeylerinin ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Benzer şekilde alt boyutlar arasında en yüksek ilişkinin fiziksel saldırganlık ve öfke arasında hesaplandığı belirlenmiştir. Şahin ve ark., (2016) beden eğitimi bölümünde okuyan öğrencilere yönelik araştırmasında, sporcu öğrencilerin saldırganlık ölçeğinin geneli ve alt boyutlarında, spor yapmayanlara göre ortalamaları daha yüksek bulunmuştur. Karataş (2012) da çalışmasında benzer şekilde üniversite öğrencilerinin saldırganlık düzeyleri en yüksek ilişkileri fiziksel saldırganlık ve öfke düzeyleri arasında hesaplamıştır. Pozitif yönde ve yüksek düzeyde hesaplanan ilişkiler üniversite öğrencilerinin öfke ve fiziksel saldırganlıkları artış gösterdikçe genel saldırganlıklarının artış göstereceğini belirtmektedir.

Bu araştırma sonuçlarına dayalı olarak başka üniversitelerde de öğretmen adaylarının ve öğrencilerinin saldırganlık eğilimlerinin nedenlerinin araştırılması önerilmektedir. Başka bölgelerde eğitim gören beden eğitimi öğretmen adayları ile benzer çalışmalar yapılarak sonuçlar karşılaştırılabilir. Farklı branşlarda öğrenim gören öğretmen adayları ile çalışmalar yürütülerek sonuçlar birlikte değerlendirilebilir.

Kaynaklar

- Aksu M. (2013). Lise öğrencilerinin saldırganlık düzeyinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Hasan Kalyoncu Üni. SBE, Gaziantep.
- Ateş N. (2005). Hayvan Besleyen ve Beslemeyen Çocukların Saldırganlık Eğilimlerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bandura A. (1989). Social learning theory, Greenwich: Annals of child Development.
- Baş L. (2010). Öğretmen adaylarının saldırganlık ve umutsuzluk düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.
- Bostan G, Kılıçgil E. (2008). Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencisi olan ve olmayan Ankara üniversitesi öğrencilerinin saldırganlık boyutları, Sportmetre, 6(3): 133-140.
- Buss A.H, Perry M.P. (1992). The aggression questionnaire, Pers Soc Psychol, 63: 452-459.
- Can S. (2002). "Aggression Questionnaire" adlı ölçeğin Türk popülasyonunda geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. Uzmanlık Tezi, Gata, İstanbul.
- Frankel J.R., Wallen N.E. (2009). How to design and evaluate research in education. New York: McGraw-Hill International Edition.
- Kağıtçıbaşı Ç. (2005). Yeni insan ve insanlar. İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Karasar N. (2008). Bilimsel araştırma yöntemi. Ankara: Nobel Yayınları.
- Karataş Z. (2012). Kontrol odağının yordayıcıları olarak saldırganlık ve çok boyutlu mükemmeliyetçilik. (KEFAD), 13(3): 245-260.
- Kaynak A. (2013). Eğitim fakültesi öğrencilerinin duygusal zeka düzeyleri ile saldırganlık düzeyleri arasındaki ilişkinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.
- Koç B., Büyükgöze Kavas A. (2015). Üniversite öğrencilerinin saldırganlık, kişilerarası problem çözme becerileri, kişilerarası ilişki tarzları ve iletişim beceri arasındaki ilişkilerin incelenmesi. Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, 4(2): 783-799.

- Kurtyılmaz Y. (2005). Öğretmen adaylarının saldırganlık düzeyleri ile akademik başarıları, iletişim ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkiler (Anadolu ve Osmangazi üniversitesi öğrencileri üzerinde bir araştırma). Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Madran H.A.D. (2012). Buss-Perry saldırganlık Ölçeği'nin Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 24(2): 1-6.
- Moeller T. G. (2001). Youth aggression and violence: A psychological approach. USA: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Öztürk C. ve Tavas, B. (2016). İç güvenlik hizmetlerinde çalışanların liderlik algısı ile saldırganlık tutum düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Journal of International Social Research*, 9(43): 2092-2097.
- Peker A. (2015). Ergenlerin saldırganlık ve siber zorbalık davranışları arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *EKEV Akademi Dergisi*, 61: 323-336.
- Şahin MY, Abakay U. (2015) "Spor ve Egzersiz Psikolojisinin Temelleri" içinde. Edt. Şahin M, Koruç Z. Sporda Saldırganlık, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, s. 553-567.
- Şahin M.Y, Erturan Öğüt E.E, Balçıklanlı G. (2016). Spor ve Saldırganlık: Üniversite Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma. 14. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi Bildiri Kitabı; 551-552. Antalya.
- Takehiro F, Kohyama T, Andreu J.M, Ramirez M.J. (1999). Justification of interpersonal aggression in japanese, american, and spanish students. *Aggressive Behavior*. 25: 185-195.
- Tok Y. (2001). Cinsiyet rolleri ile ilgili farklı kalıp yargılara sahip üniversite öğrencilerinin saldırganlık düzeyleri. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Tuzgöl M. (1998). Ana-baba tutumları farklı lise öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Tuzgöl M. (2000). Ana-baba tutumları farklı lise öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 39-48.
- Yağışan N. (2013). Üniversite öğrencilerinin müzik tercihleri ve saldırganlıkla ilişkisi. *Sanat Eğitimi Dergisi*, 1(2): 96-113.

- Yaralı K.T., Özkan H.K. (2016). Çocukların (60-72 aylık) sosyal problem çözme becerileri ile sosyal yetkinlik ve davranış durumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2: 345-361.
- Yılmaz S. (2013). Spor yapan ve yapmayan ortaöğretim öğrencilerinin empatik eğilimleri ile saldırganlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul